

Державне підприємство
«Черкаський державний науково-дослідний інститут
техніко-економічної інформації в хімічній
промисловості»
(ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)

18000, ГСП, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 205

**Аналітична оцінка ситуації
у хімічній промисловості України та на
внутрішньому товарному ринку хімічної продукції
за підсумками 1 кварталу 2024 року**

Аналітична довідка

Розроблена на основі доступних та репрезентативних статистичних даних (Держстату України, територіальних органів Держстату України, Державної митної служби України та ін.), власних експертних оцінок та розрахунків, публічних даних ЗМІ, корпоративних сайтів компаній, комунікативної інформації.

Робоча версія станом на 29.03.2024

*Розробник: Т.В. Ковеня, директор ДП
«Черкаський НДІТЕХІМ»*

Тел./факс: 8(0472) 36-03-26

E-mail: office@nditekhim.com.ua

WebSite: <http://nditekhim.com.ua>

**Черкаси
2024**

1. Функціонування галузі. Деякі кількісні параметри. Інституційні зміни

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Кількість функціонуючих підприємств	<p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» (з урахуванням даних Держстату України), станом на 01.04.2023 в хімічній промисловості (виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, гумових і пластмасових виробів) функціонує з різним режимом завантаження виробничих потужностей близько 3800 економічно активних підприємств.</p> <p>Кількість зареєстрованих підприємств в хімічній промисловості (основні коди КВЕД 20+22) станом на 01.01.2024 склала, за даними Держстату, 7650 підприємств.</p> <p>Отже, відсоток підприємств галузі, які функціонували та були економічно активними на початок 2024 року становить близько 47% (від кількості зареєстрованих підприємств).</p> <p>Слід зазначити, що найбільша кількість підприємств функціонує станом на початок 2024 року в таких сегментах (структурна частка,%):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ виробництво будівельних виробів із пластмас – 13%, ✓ виробництво тари з пластмас -11%, ✓ виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас – 9%, ✓ виробництво добрив і азотних сполук - 6%, ✓ виробництво ЛКМ - 6%, ✓ виробництво гумових виробів -6% <p>У регіональному зрізі найбільша кількість економічно активних підприємств розміщена в м. Київ (830 підприємств), Дніпропетровській області (480 підприємств), Київській області (350 підприємств).</p>

2.Товарне виробництво. Загальний і секторальний аналіз

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Товарне виробництво	<p>За підсумками січня-березня 2024 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2023 року, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», збільшився на 10-12% та становив 110-112%, гумових та пластмасових виробів – на 7-8% та становив 107-108%.</p> <p>На динаміку індексів товарного виробництва певний вплив, хоча і не визначальний, мала статистична база за аналогічний період 2023.</p> <p>У 2024 році в хімічній промисловості України спостерігалися певна адаптованість та стабілізація роботи підприємств, хоча водночас продовжує діяти значна кількість факторів невизначеності та негативних чинників, які впливають на ситуацію в хімічній галузі, а саме:</p>

- *триваючі військові дії і ракетні обстріли, фізичне руйнування та безпекове призупинення діяльності значної частини ключових підприємств, відсутність урядових рішень щодо відновлення роботи деяких підприємств, активи яких перебувають під арештом та ін.;*
- *суттєвий ріст (та/або волатильність) цін на певну частину складових собівартості хімічної продукції (електроенергія, вартість обладнання, сировини, перевезень тощо);*
- *нестабільність замовлень (попиту), функціонування значної частини підприємств без довгострокових контрактів;*
- *відсутність обігових коштів,*
- *ускладненість логістичних внутрішніх та зовнішніх поставок, торгівельна прикордонна криза (як експорту, так і імпорту сировини і напівсировини);*
- *відтік персоналу та проблеми з його ротацією (і виробничого, і інженерно-технічного, і управлінського персоналу) тощо.*

За таких умов, все ще триває «рваний» режим роботи багатьох підприємств. Рівень завантаження виробничих потужностей більшості економічно активних хімічних підприємств є нижчою від 50%.

Найбільш критичним залишається фактор зниження попиту та обсягів збуту продукції (через падіння та нестабільність платоспроможного попиту), можливість утримання конкурентних цін на кінцеву товарну продукцію через високу волатильність цін на сировину та енергоресурси і значні обсяги конкуруючого імпорту.

В той же час, слід зазначити, що частина хімічних підприємств, починаючи з 2023 р. і упродовж 1 кварталу 2024 р., у певній мірі адаптувалася до умов свого функціонування під час воєнного стану та частково відновила і стабілізувала своє виробництво і відпрацьовувала нові ланцюги поставок сировини та збуту продукції.

Це стосується у найбільшій мірі секторів, які виробляють ліквідну сировину та напівсировину (особливо мінеральну, експортоорієнтовані продукти неорганічної та органічної хімії, декстрини, казеїни та казеїнати, жирні амінокислоти тощо), а також споживчу продукцію нееластичного та стабільного попиту (гумові вироби, пластмасові вироби, мило, синтетичні миючі засоби, ефірні олії, косметичні та парфумерні вироби, добрива та засоби захисту рослин у дрібному фасуванні та ін.).

Загалом у першому кварталі 2024 р. у передсезонний період стабільно працювали два основні підприємства по випуску азотних добрив (аміачна селітра, КАС, карбамід), а також ще 6 підприємств, які вивели на ринок певні обсяги КАС та інших азотовмісних гомогенних та спеціальних добрив. Прогнозується, що у першому кварталі 2024 р. випуск азотних добрив в Україні становитиме близько 500-520 тис.т у ф.в. (практично на рівні аналогічного періоду 2022-2023 р.).

	<p>Продовжують відновлювати свою роботу підприємства, які розташовані у відносно безпечних регіонах, або ті, які здійснили релокацію в такі регіони, або підприємства, які експортували до ЄС та інших сусідніх країн у значних обсягах товарну продукцію та наразі хоча б частково відновили такі поставки.</p> <p>Стабільно функціонують також хімічні підприємства, які виконують оборонні замовлення (гумові та пластмасові вироби, будівельні пластмасові вироби, текстильні хімічні матеріали, хімічні речовини подвійного призначення тощо).</p> <p>Відносну стабільність демонструють також компанії, які є партнерськими або афілійованими з європейськими або іншими іноземними компаніями.</p>
--	--

3.Реалізація товарної продукції. Індекс доступності хімічної продукції

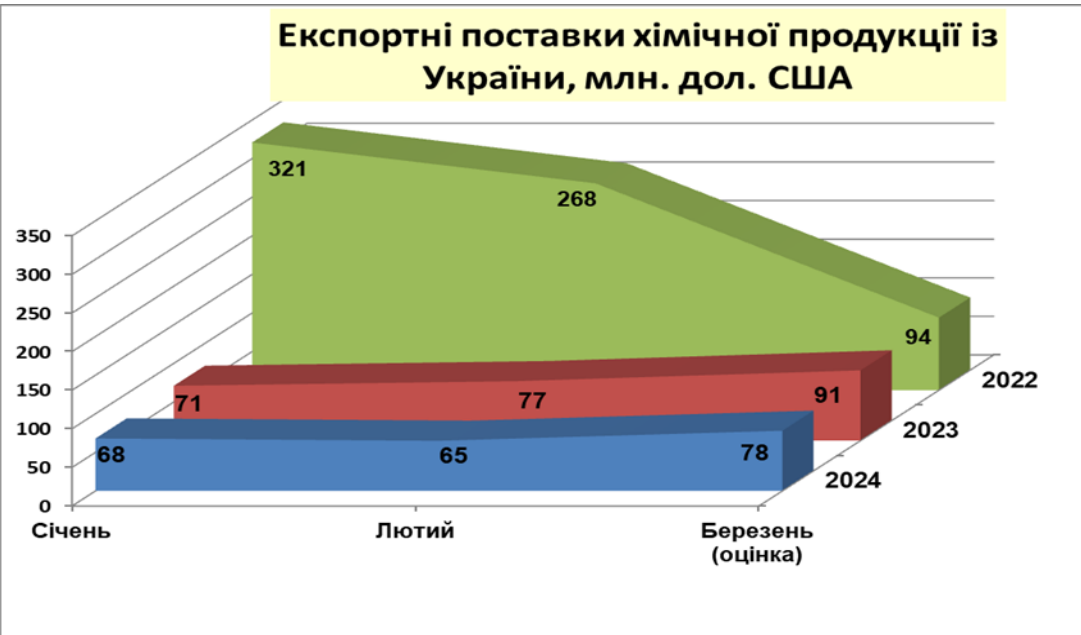
Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Реалізація на внутрішній ринок	<p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні у січні-березні 2024 року склав у д.ч. близько 33,2 млрд.грн. (січень-березень 2023 р. – 30,6 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 16,4 млрд.грн (січень-березень 2023 р. – 15,7 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 16,8 млрд.грн (січень-березень 2023 р. – 14,9 млрд. грн.).</p> <p>При цьому індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції становив, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у січні-березні 2024 р. 104%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 106%.</p> <p>Втрати продаж у січні-березні 2024 р. у фізичному вимірі у половині товарних груп хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2023 р. становили від 8 до 10%, водночас в іншій половині сегментів спостерігався приріст продажу, хоча і з невеликою динамікою приросту – 2-5%.</p> <p><i>Загалом цей показник є досить неоднорідним та має високий рівень варіативності в залежності від сектору та регіональної структури товарного виробництва, а також підприємства-виробника.</i></p>
Індекс доступності	<p>Індекс доступності хімічної продукції повсякденного споживчого попиту (СМЗ, косметична продукція, засоби для чищення, засоби автохімії, добрива, пестициди та інші агрохімікати для присадибних ділянок, ЛФМ для роздрібної торгівлі, пластмасові та гумові вироби для побутового використання) <i>стабілізувався та продовжує уповільнено рости.</i></p> <p><i>У січні-березні 2024 р. цей показник порівняно з аналогічного періодом 2023 р. виріс на 10-15% завдяки відностній стабілізації платоспроможного попиту на хімічні продукти щоденного вжитку, певному уповільненні скорочення кількості населення у січні-березні 2024 р., росту середньої заробітної плати, розширенню асортиментної пропозиції та ін.</i></p>

	<p>Слід зазначити, що відновлення споживчого ринку хімічної продукції відбувається більш швидкими темпами, ніж очіувалося.</p> <p>Цей фактор однозначно відбився на виробництві хімічної продукції споживчого призначення, загалом ці сегменти в 2024 році, як і в 2023 р.) мають менші втрати порівняно з виробництвами основної (базової) хімії.</p> <p>Можна навіть констатувати у значній частині сегментів споживчого ринку профіциту хімічної продукції, хоча в деяких промислових сегментах індекси доступності хімічної продукції в першому кварталі погіршилися через кризу прикордонних перевезень та обмежені обсяги товарних запасів на підприємствах-виробниках в умовах відсутності обігових коштів.</p>
--	--

4.Зовнішній торговельний обіг хімічною продукцією. Зовнішньоторговельне сальдо

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати												
Зовнішня торгівля	<p>Обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції в січні-березні 2024 р. склали, за попередніми оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», 2,6 млрд. дол. США та несуттєво зменшилися (на 3,3%) порівняно із аналогічним періодом 2023 р. (січень-березень 2023 р. - 2,69 млрд. дол. США).</p> <p>Частка імпорту у структурі зовнішньої торгівлі хімічною продукцією в січні-березні 2024 р. практично не змінилася порівняно з аналогічним періодом 2023 р. та становить 92% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 2,18 млрд. дол. США (січень-березень 2023 р.(-) 2,12 млрд. дол. США).</p> <p>Таким чином, у поточному році (січень-березень 2024 р.) покриття експортом імпорту хімічної продукції не перевищує 9%.</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 1</p> <div data-bbox="395 1429 1495 2029" style="border: 1px solid black; padding: 10px;"> <p style="text-align: center;">Зовнішньоторговельний обіг хімічною продукцією в Україні у 2024 р. (помісячний зріз)</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th>Місяць</th> <th>Експорт, млн.дол. США</th> <th>Імпорт, млн.дол.США</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Січень</td> <td>68</td> <td>728</td> </tr> <tr> <td>Лютий</td> <td>65</td> <td>637</td> </tr> <tr> <td>Березень (оцінка)</td> <td>78</td> <td>780</td> </tr> </tbody> </table> </div>	Місяць	Експорт, млн.дол. США	Імпорт, млн.дол.США	Січень	68	728	Лютий	65	637	Березень (оцінка)	78	780
Місяць	Експорт, млн.дол. США	Імпорт, млн.дол.США											
Січень	68	728											
Лютий	65	637											
Березень (оцінка)	78	780											

5. Експортні поставки хімічної продукції із України

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																
<p>Експорт вартісних обсягів хімічної продукції</p>	<p>Обсяги експортних поставок хімічної продукції із України у січні-березні 2024 р., склали, за попередніми даними, 211 млн. дол. США та зменшилися порівняно з аналогічним періодом попереднього року на 12% (січень-березень 2023 р. – 239 млн. дол. США).</p> <p>Зокрема, у січні 2024 спад експортних поставок хімічної продукції у вартісному вимірі склав майже 5% (відповідно 68 та 71 млн. дол. США), у лютому 2024 р. – 16% (відповідно 65 та 77 млн. дол. США).</p> <p>Загалом середньомісячний експорт хімічної продукції із України у січні-березні 2024 р. склав 70 млн. дол. США, тоді як у січні-березні 2023 р. цей показник становив 82 млн. дол. США.</p> <p><i>Водночас слід зауважити, що у поточному році спад експортних поставок хімічної продукції спостерігався у вартісних показниках, у фізичних показниках експортні поставки скоротилися більш уповільнено або ж навіть показали певний приріст.</i></p> <p>Діаграма 2. Експортні поставки хімічної продукції із України в 2022-2024 рр. (помісячний зріз).</p> <table border="1" data-bbox="395 987 1481 1619"> <caption>Експортні поставки хімічної продукції із України, млн. дол. США</caption> <thead> <tr> <th>Рік</th> <th>Січень</th> <th>Лютий</th> <th>Березень (оцінка)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2022</td> <td>321</td> <td>268</td> <td>94</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>71</td> <td>77</td> <td>91</td> </tr> <tr> <td>2024</td> <td>68</td> <td>65</td> <td>78</td> </tr> </tbody> </table>	Рік	Січень	Лютий	Березень (оцінка)	2022	321	268	94	2023	71	77	91	2024	68	65	78
Рік	Січень	Лютий	Березень (оцінка)														
2022	321	268	94														
2023	71	77	91														
2024	68	65	78														
<p>Експорт фізичних обсягів хімічної продукції</p>	<p>Доступні дані Держстату України та Митної служби щодо фізичного експорту хімічної продукції із України в січні-березні 2024 р. свідчать про нестабільність обсягів експортних поставок хімічної продукції у фізичному вимірі порівняно з попереднім роком.</p> <p>Все ж у більшості секторів хімічної продукції у січні-лютому 2024 р. індекси фізичного експорту призупинили своє критичне падіння порівняно з аналогічним періодом 2023 р. та мали рівень, близький до аналогічного періоду попереднього року з певним приростом (продукція неорганічної хімія, добрива, пластмаси та пластмасові вироби, гумові вироби).</p>																

	<p>Діапазон індексів фізичного обсягу – від 104 до 150%.</p> <p>По деяким товарним позиціям у фізичному вимірі обсяги експорту хімічної продукції у поточному році суттєво виросли (технічний вуглець, карбіди, лецитин, казеїн та казеїнові клеї, декстрини та модифіковані крохмалі, промислові жирні кислоти та ін.).</p> <p>Серед кінцевої товарної продукції - <i>азотні добрива, СМЗ, будівельні вироби із пластмас, транспортна пластмасова тара, шини та ін.</i></p> <p><i>Водночас номінальні експортні поставки значної частини товарної продукції залишаються досить незначними, не дивлячись на певну позитивну динаміку росту фізичних поставок.</i></p> <p>Негативні індекси фізичного експорту спостерігалися в сегментах <i>продукції органічної хімії, ЛФМ, частині інших товарних сегментів.</i></p>
<p>Експортні ціни на хімічну продукцію</p>	<p>Індекси <i>середніх експортних цін на хімічну продукцію, експортовану з України у січні-березні 2024 р., загалом знизилися порівняно з аналогічним періодом 2023 р., хоча амплітуда зниження була нерівномірною при збереженні досить високого рівня волативності цін.</i></p> <p>Загалом найбільш відчутне зниження цінових експортних індексів у поточному році спостерігалось <i>на азотні добрива (49%), продукцію неорганічної хімії (84%), продукцію органічної хімії (82%), пластмасові вироби (93%), гумові вироби (92%).</i></p> <p>Підвищувальні цінові індекси спостерігалися, по суті, лише в двох сегментах – експорті парфумерно- косметичної продукції і ЛФМ.</p>
<p>Експорт товарної продукції (секторальний та продуктовий зріз)</p>	<p>Основна тенденція експорту хімічної продукції з України у січні-березні 2024 р. – <i>нестабільність експортних поставок добрив, продукції неорганічної хімії, продукції органічної хімії, барвників та ЛФМ на фоні відносно стабільного експорту пластмасових виробів, гумових виробів, парфумерно-косметичної продукції, мила та СМЗ тощо.</i></p> <p>У довоєнний період основними зкспортними продуктами національного хімпрому в останні роки були: <i>аміак, діоксид та карбід кремнію, каустична сода, вуглеводні (пропілен, бензол), технічний вуглець, азотні добрива, поліетилен, ПВХ, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, деякі полієфірні смоли, окремі види виробів із пластмас та гуми, казеїн, декстрини, промислові жирні кислоти.</i></p> <p>Сумарно названі товарні хімічні продукти становили близько 75% кумулятивного експорту.</p> <p>Однак у 2022-2023 рр. та січні-березні 2024 рр. названий перелік хімічного експорту <i>критично «обмілів» і фізично, і вартісно, і асортиментно через логістичні та транспортні перепони, проблеми з сировиною, призупинення функціонування значної частини виробництв тощо.</i></p> <p>Загалом у поточному році національний хімпром вийшов на певне плато фізичного та асортиментного експорту хімічної продукції, хоча воно з різних причин критично відстає від довоєнного періоду і в короткостроковій перспективі подолати цей розрив вряд чи можливо.</p>

Зокрема, у січні-лютому 2024 р. логістичний фактор через блокаду кордону з Польщею та іншими країнами ЄС посилив свій негативний вплив на зовнішньоторговельні поставки хімічної продукції.

У січні-лютому 2024 році близько 50% у структурі хімічного експорту склав досить вузький перелік товарних продуктів, а саме:

- *реагенти діагностичні (5%, січень-лютий 2023 р – 5%),*
- *технічний вуглець (7%, січень-лютий 2023 р. - 2%),*
- *окремі види пластмасових виробів – БОПП, покриття, транспортна та пакувальна тара, трубні полімерні вироби, будівельні вироби із пластмас (28%, січень-лютий 2023 р. – 25%),*
- *казеїн та казеїнати (5%, січень-лютий 2023 р - 4%),*
- *декстрини та інші клеї (2%, січень-лютий 2023 р. - 4%),*
- *лецитин та інші жирні кислоти і спирти (2%%, січень-лютий 2023 р. -8%).*

Слід зазначити, що частка окремих товарних груп хімічної продукції виросла у поточному році переважно за рахунок зменшення експортних поставок окремих товарних груп у вартісних та частково у фізичних показниках (лецитини, промислові жирні кислоти, пігменти, ЛФМ, інертні гази та ін.) .

Фактично усі основні сектори в хімічному експорті представлені *декількома точковими продуктами*, експортні поставки більшості хімічних продуктів в аналізований період були мізерними, вони знизились по деяким товарним позиціям, які були значимими в 2022 - 2023 рр. (етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, поліефірні смоли та ін.).

У січні-лютому 2024 р. практично обнулився експорт первинних пластмас, який в 2023 р. здійснювався точково та в дуже обмежених обсягах.

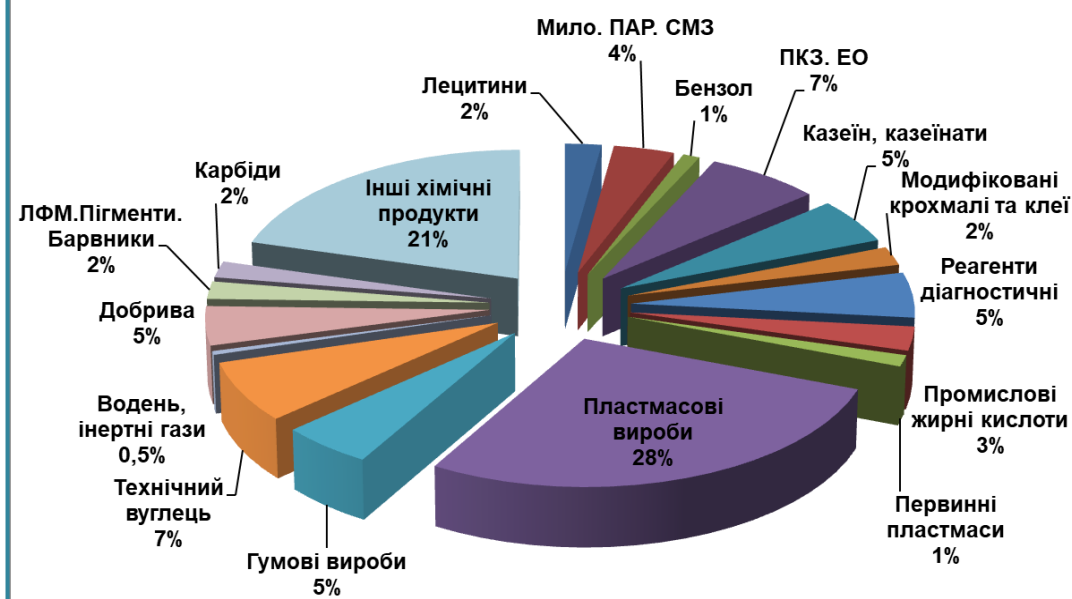
Слід зазначити, що у поточному році, на відміну від попереднього року, спостерігається більш лінійна кореляція між фізичними та вартісними показниками експортних поставок.

Таким чином, у січні-лютому 2024 р. структура хімічного експорту набула ще більш звуженого та точкового характеру (порівняно з першим кварталом 2023 р.).

На Діаграмі 3 показана продуктова структура хімічного експорту із України в січні-лютому 2024 р.

Однак вона відображає лише загальні структурні тренди, номінальні валові показники експортних поставок хімічної продукції поки що залишаються досить незначними.

Структура експортних поставок хімічної продукції із України у січні-лютому 2024 р., %

Цілком можливо, що до кінця поточного року ця тенденція зміниться на краще, можна очікувати певні позитивні зміни по окремих експортоорієнтованим продуктам, виробництво яких наразі відновлюється в Україні.

Однак навряд чи структура експорту суттєво диверсифікується, враховуючи логістичні ускладнення, які виникли на кордонах з Польщею та іншими східноєвропейськими країнами.

Все ж слід констатувати, що без відновлення довоєнного експорту азотних добрив, продукції органічної хімії експортні поставки товарної продукції у контексті валових показників хімічного експорту **відчутно не збільшаться**. Враховуючи усі секторальні ринкові передумови, регуляторні обмеження, цінову кон'юнктуру на ринку добрив, суттєвий ріст експорту азотних добрив із України також не очікується.

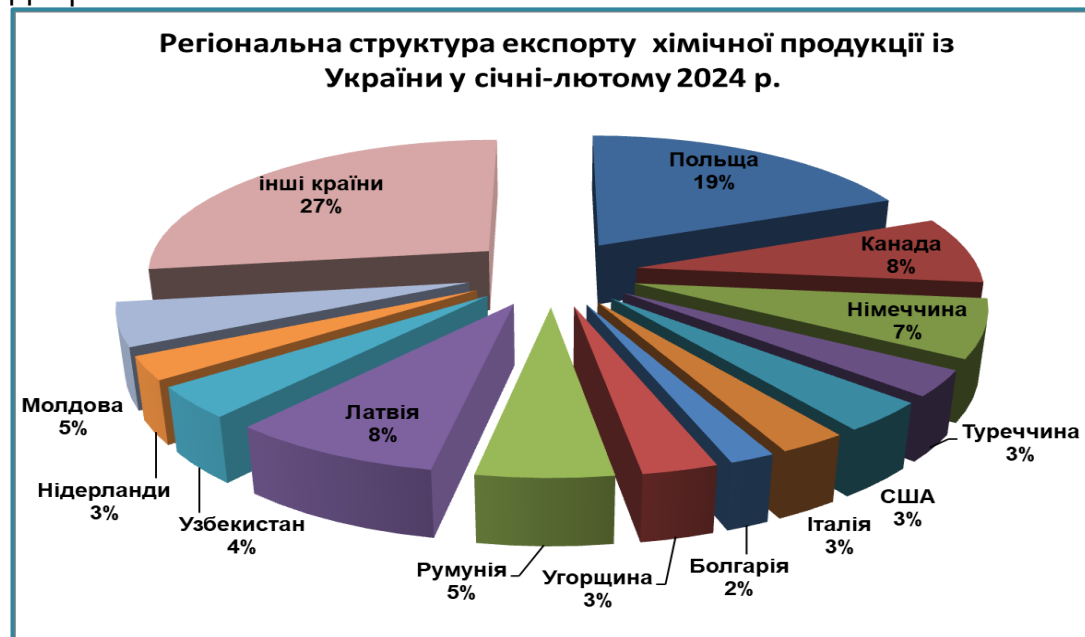
Експорт товарної хімічної продукції (географічний зріз)

З початком широкомасштабних воєнних дій під впливом зміненої логістики поставок **суттєво змінилася географічна та покраїнна структура експортних поставок хімічної продукції із України**.

Близько 50% обмілілого хімічного експорту в 2023 р. здійснювалося до країн Східної Європи та Прибалтики (Польща, Словаччина, Румунія, Молдова, Чехія, Латвія).

Така ж тенденція зберігається **і в першому кварталі 2024 року**. Ще 5% в структурі експорту склали країни СНД (без рф та білорусі). Регіональна структура експорту показана на Діаграмі 4.

Діаграма 4.

ТОП імпортером української хімічної продукції у січні-лютому 2024 р. залишилася **Польща** (19% у регіональній структурі хімічного експорту з України). Водночас сальдо зовнішньої торгівлі по хімічних сегментах становило з Польщею майже дев'ятикратний розрив (експорт – 26 млн.дол. США, імпорт – 220 млн. дол. США).

Основні продукти, які Польща імпортувала із України в аналізований період: казеїн, лецитини, жирні кислоти, декстрини, окремі види виробів із пластмас (трубна продукція, посуд, окремі полімерні будівельні вироби), деякі види косметичної та парфумерної продукції.

Таким чином, Польща вже традиційно ввозила із України у січні-лютому 2024 р. переважно біохімічну сировину рослинного та тваринного походження (60% у сукупному експорті хімічної продукції до Польщі).

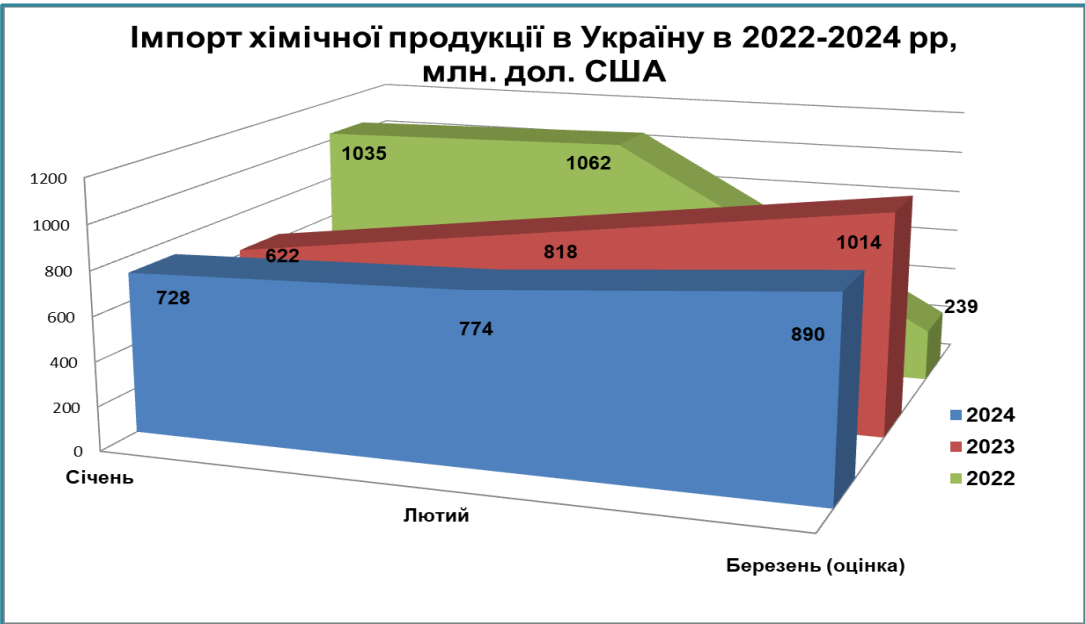
Досить диверсифікованим за асортиментом та водночас обмеженим у фізичному зрізі залишається експорт хімічної продукції до Словаччини, Румунії, Чехії, Литви, Молдови, Болгарії.

Можна констатувати, що частина українських товаровиробників хімічної продукції у своїх експортних поставках регіонально переорієнтувалися, хоча обсяги експорту до країн Східної Європи залишаються у фізичному та вартісному вимірі, окрім Польщі, незначними.

Німеччина залишається традиційним нетто-імпортером з України діоксиду кремнію, казеїну, лецитину, корунду, графіту, обмежено – окремих видів виробів із пластмас та гуми (частка Німеччини в кумулятивному експорті – 7%).

Загалом частка європейських країн у регіональній структурі хімічного експорту із України залишається домінуючою (близько 80% у січні-березні 2024 р.) на фоні абсолютної мінімізації експортних поставок хімічної продукції до країн СНД (5%).

6. Імпортні поставки хімічної продукції із України

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																
Імпорт хімічної продукції (вартісний зріз)	<p>Імпортні поставки хімічної продукції склали у вартісному вимірі в січні-березні 2024 р., за попередніми оцінками, 2,39 млрд. дол. США та показали несуттєве зменшення порівняно з січнем-березнем 2023 р. (2,45 млрд. дол. США).</p> <p>Знову ж таки варто взяти до уваги ціновий чинник. Динаміка скорочення імпорتنних поставок хімічної продукції у фізичному вимірі практично відсутня.</p> <p>Середні місячні обсяги імпорту хімічної продукції в Україну склали у першому кварталі 2024 р. 797 млн. дол. США, тоді як аналогічний показник за підсумками січня-березня 2023 р. становив 816 млн. дол. США.</p> <p>Якщо у січні 2024 р. імпорт хімічної продукції в Україну перевищив відповідний показник 2023 р. на 17%, то в лютому імпорتنні поставки скоротилися порівняно з аналогічним періодом 2023 р. у вартісних показниках на 5%. Основна причина – криза прикордонних перевень на західних кордонах.</p> <p>Діаграма 5.</p> <table border="1"> <caption>Імпорт хімічної продукції в Україну в 2022-2024 рр, млн. дол. США</caption> <thead> <tr> <th>Рік</th> <th>Січень</th> <th>Лютий</th> <th>Березень (оцінка)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2022</td> <td>1035</td> <td>1062</td> <td>239</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>622</td> <td>818</td> <td>1014</td> </tr> <tr> <td>2024</td> <td>728</td> <td>774</td> <td>890</td> </tr> </tbody> </table> <p>Загалом проведений аналіз свідчить не просто про продовження відновлення імпорتنних поставок хімічної продукції в Україну у поточну році, а й фронтальне і диверсифіковане збільшення обсягів імпорتنних поставок, як у вартісному, так і особливо фізичному вимірі.</p> <p>Слід зазначити що динаміка росту/спаду імпорتنних поставок хімічної продукції в січні-березні 2024 у вартісних та фізичних показниках не була лінійною через волатильність цін. Аналіз показав, що динаміка росту обсягів імпорتنних поставок у фізичному вимірі випереджала аналогічну динаміку росту вартісних показників.</p>	Рік	Січень	Лютий	Березень (оцінка)	2022	1035	1062	239	2023	622	818	1014	2024	728	774	890
Рік	Січень	Лютий	Березень (оцінка)														
2022	1035	1062	239														
2023	622	818	1014														
2024	728	774	890														

Імпорт
товарної
продукції
(фізичні
поставки)

Динаміка індексів фізичного імпорту хімічної продукції в Україну у січні-лютому 2024 р. мала стабільну прискорювальну динаміку. Середній індекс фізичного імпорту хімічної продукції в Україну склав в аналізований період від 120 до 160% порівняно з аналогічним періодом 2023 р.

Фронтальний ріст імпорту хімічної продукції в Україну у поточному році був характерним для більшості товарних груп та видів хімічної продукції, як сировини, так і напівсировини, а також кінцевої товарної продукції.

В сегменті **продукції органічної та неорганічної хімії** найбільш активно ріс фізичний імпорт соляної кислоти (136%, тут і далі – порівняльні дані обсягів імпорту хімічної продукції в січні-лютому 2024 р. у фізичних показниках щодо аналогічного періоду 2023 р.), азотної кислоти (173%), сірчаної кислоти (в 4,3 рази), каустичної соди (128%), кальцинованої соди (в 2,4 рази), сульфатів магнію, алюмінію (1,8 разів), гіпохлоритів (в 1,5 разів), оцтової та інших монокарбонових кислот (127%), ортофталатів (138%), карбонових кислот (144%) та ін.

В сегменті **добрив** імпорт азотних добрив у фізичному вимірі в січні-лютому 2024 р. залишився на рівні аналогічного періоду 2023 р, водночас майже в 1,9 разів виросли імпорتنі поставки комплексних добрив, на 9% - гомогенних калійних добрив.

В сегменті **кінцевої товарної продукції** виросли поставки барвників (в 1,8 разів), лакофарбових матеріалів на водній (в 1,6 разів) та органічній основі (1,4 рази), практично усіх видів парфумерної та косметичної продукції (від 110 до 135%), СМЗ (123%), готових клеїв (129%), пестицидів (118%) та ін.

З деяким незначним виключенням у поточному році спостерігається ріст імпорتنих поставок практично **усіх видів пластмас у первинних формах**. З найбільшою динамікою у поточному році ростуть поставки полістиролу (в 2 рази, тут і далі – порівняльні дані обсягів імпорту хімічної продукції в січні-лютому 2024 р. у фізичних показниках щодо аналогічного періоду 2023 р.), ПЕТ (в 2 рази), акрилатів (в 2 рази), поліетилену (118%), поліпропілену (120%), КФС-КФК (108%) та ін.

Досить фрагментарним, хоча стабільним у поточному році залишається ріст фізичного імпорту **пластмасових виробів**, найбільш активно динамікою характеризується імпорт трубної полімерної продукції (в 1,8 разів), різних видів будівельних виробів із пластмас (від 1,5 до 2,2 разів) та ін.

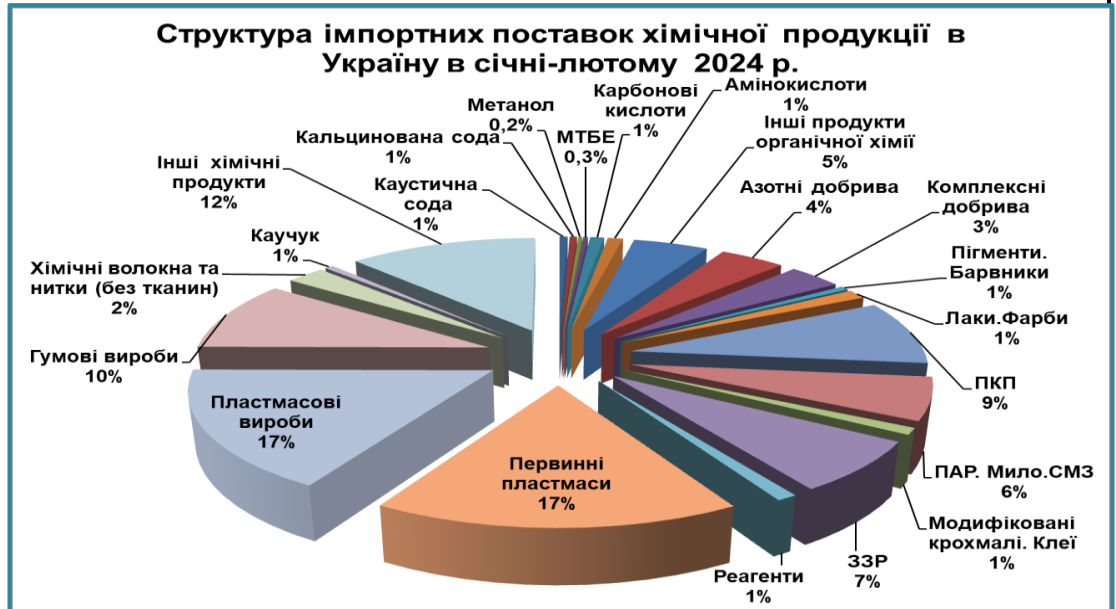
За підсумками січня-лютого 2024 імпорт **натурального на синтетичного каучуку** в Україну виріс відповідно на 36 та 11%, позитивною динамікою характеризувалися також фізичні поставки практично усіх видів гумових виробів (від 110 до 130%).

Таким чином, у поточному році динаміка росту імпорتنих поставок значної частини видів хімічної продукції у фізичному вимірі випереджає аналогічну динаміку у вартісних показниках (за рахунок зниження та волатильності імпорتنих цін, зміни країн та компаній-постачальників на користь більш конкурентних поставок).

Імпорт хімічної продукції в Україну в січні-березні 2024 року за товарним асортиментом та товарною структурою поставок продовжує диверсифікуватися та розширюватися.

Секторальна структура імпорту хімічної продукції в Україну у 2024 році показана на Діаграмі 6.

Діаграма 6

Імпорт товарної продукції (продуктовий та секторальний зріз)

Проведений аналіз свідчить, що продовжується процес певного переділу внутрішнього товарного ринку хімічної продукції та зміцнення позицій імпортих продуктів, зважаючи і на воєнний стан, і на нестабільність внутрішнього виробництва, і на нові потреби внутрішнього товарного ринку, які не може забезпечити внутрішнє виробництво.

Імпортна продукція займає вільні ніші, які утворилися у внутрішньому виробництві хімічної продукції внаслідок руйнувань та зупинки чи регіонально обмеженого функціонування хімічних підприємств.

Найбільш значиме місце у структурі хімічного імпорту у січні-лютому 2024 р. займали наступні хімічні продукти (товарні групи):

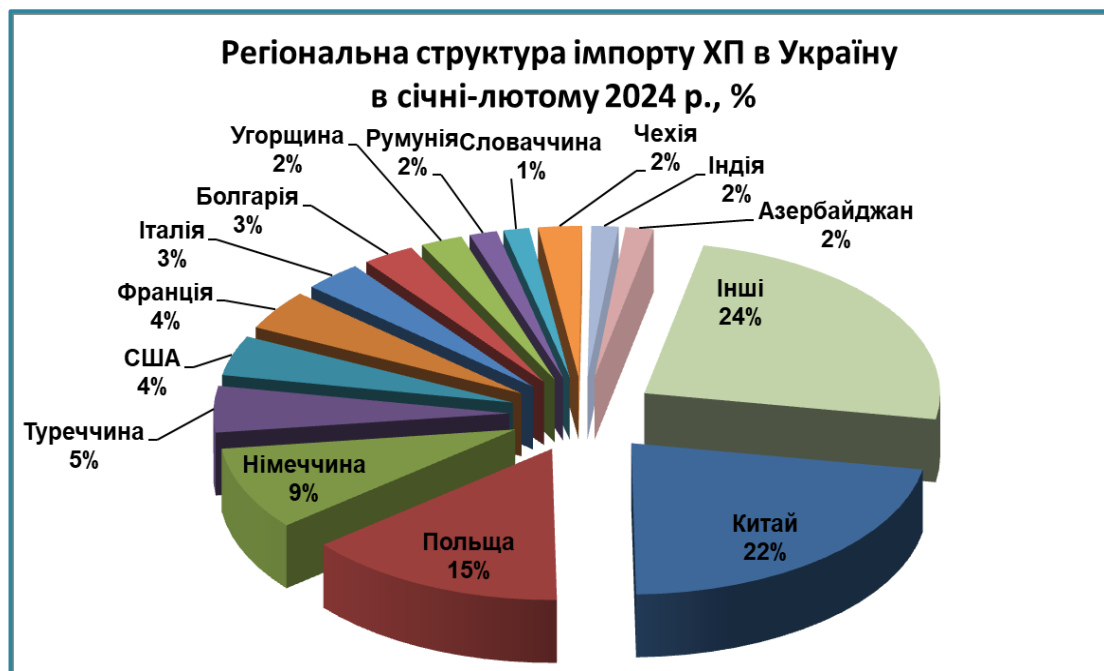
- засоби захисту рослин (7%)
- вироби із пластмас (17%),
- азотні добрива (4%),
- первинні пластмаси (17%)
- каучук і гумові вироби (11%),
- косметична та парфумерна продукція (9%);
- комплексні добрива (3%);
- продукція органічної хімії (7%);
- продукція неорганічної хімії (3,6%),
- СМЗ (6%);
- ЛФМ та барвники (3,7%).

	<p>Слід зазначити, що у структурі хімічного імпорту в Україну в січні-березні 2024 р., порівняно з аналогічним періодом 2023 р., відбулося певні зміни, зокрема, <i>збільшилася частка імпорту виробів із пластмас, первинних пластмас, каучуку та гумових виробів, косметичної та парфумерної продукції та ін.</i></p> <p>Загалом спостерігається фронтальний та диверсифікований ріст імпорту хімічної продукції, хоча більш активно росте все ж імпорт кінцевої хімічної продукції та хімічних виробів. <i>Виключенням є лише сегмент пластмас, де динаміка росту первинних пластмас є децю вищою від динаміки росту поставок виробів із пластмас.</i></p> <p>Можна однозначно констатувати, що на відміну від структури внутрішнього хімічного виробництва та експорту, яка суттєво звузилася з початком воєнних дій, структура імпортованих поставок хімічної продукції до України продовжує змінюватися та досить активно диверсифікуватися у розрізі основних видів та товарних груп продукції.</p> <p>У поточному році відбувається певна відновлювальна стабілізація внутрішнього товарного ринку, при чому не лише за рахунок розширення «нішевої» імпортованих поставок хімічної продукції.</p> <p><i>Наразі імпорт практично повністю закритий товарні ніші, як в сировинних сегментах, де відсутнє національне виробництво, так і зміцнив свої позиції в сегментах виробництва товарної продукції більш поглибленого технологічного переділу та кінцевої товарної продукції. Це означає, що, по суті, імпортозалежність внутрішнього товарного ринку хімічної продукції системно та структурно поглиблюється.</i></p>
<p>Індекси імпортованих цін на хімічну продукцію</p>	<p>Середні імпортовані ціни на хімічну продукцію у січні-лютому 2024 р. порівняно з аналогічним періодом 2023 р. знизилися на значну частину сировини та кінцевої продукції, яка імпортується в Україну (зокрема, на первинні пластмаси та вироби із пластмас, азотні добрива, комплексні добрива, продукцію органічної та неорганічної хімії, каучук та гумові вироби та ін.).</p> <p>Індекс цін в названих сегментах хімічного імпорту становив у поточному році від 60 до 92%.</p> <p>Водночас залишається певна цінова волативність та звуження цінового «коридору» росту цін. Збільшення цінових індексів у поточному році відмічалося лише в таких сегментах, як лакофарбова продукція (спеціального призначення), ефірні олії, парфумерно-косметичні вироби, окремі види високотехнологічних хімічних речовин та матеріалів.</p>
<p>Імпорт товарної продукції (географічний зріз)</p>	<p>У 2024 році географічна конфігурація імпорту хімічної продукції до України суттєво не змінилася. Основними ТОП імпортерами хімічних поставок до України залишаються <i>Польща та Китай</i>.</p> <p><i>Причому на перше місце в регіональній структурі поставок знову вийшов Китай (22%), частка Польщі у структурі хімічного імпорту у січні-лютому 2024 р. децю знизилася (15%).</i></p>

Третє стабільне місце в хімічному імпорті займає США (9%).

На четверте місце у сукупних поставках хімічної продукції в Україну у поточному році вийшла **Туреччина-5%**. Частка хімічної продукції Франції та США у кумулятивному імпорті становить відповідно по 4%. Регіональна та покраїнна структура хімічного імпорту в Україну в січні-лютому 2024 р. показана на Діаграмі 7.

Діаграма 7

Слід відмітити, що практично в усіх товарних сегментах імпорту хімічної продукції з **Польщі до України** у поточному році продовжує рости з тією чи іншою динамікою та кумулятивно перевищив імпорتنі поставки довоєнного періоду 2022 р. (січень – березень 2024 р. - 320 млн. дол. США, січень – березень 2023 р. - 340 млн. дол. США, січень-березень 2022 р. – 232 млн. дол. США).

Насамперед це стосується базових сировинних сегментів (продукції неорганічної хімії, органічних сполук), а також мінеральних добрив, СМЗ, первинних пластмас, ЗЗР та інших видів хімічної продукції, виробництво яких в Україні або ж зменшилось або ж зупинилось.

Імпорт хімічної продукції з **Китаю до України** у січні-березні 2024 р. склав 455 млн. дол. США та виріс порівняно з аналогічним періодом 2023 р. на 5% (435 млн. дол. США). Домінують в імпортних поставках хімічної продукції з Китаю – вироби із пластмас – 21% (тут і далі – відсоток у кумулятивному хімічному імпорті із Китаю), каучук та гумові вироби -18%, продукція органічної хімії – 16%, первинні пластмаси – 13%, засоби захисту рослин - 9,5%,

Частка хімічної продукції **Німеччини** у кумулятивному хімічному імпорті до України також залишається стабільно високою – 8%. Імпорт хімічної продукції до України з решти країн-лідерів (Італії, Болгарії, Іспанії, Угорщини) у поточному році має уповільнену тенденцію до зростання при збереженні (і навіть розширенні) традиційної номенклатури імпортних поставок хімічної продукції.

	<p>Український хімічний товарний ринок стає все більш привабливим і значимим для імпортерів, навіть за умови військових дій в Україні, та активно насичується імпортною хімічною продукцією у вільних нішах (через відсутність чи зупинку національного виробництва, втрату логістичних зв'язків з певними регіонами, розширення попиту на хімічну продукцію, який не може бути покритий за рахунок вітчизняного продукту.).</p> <p><i>У хімічній промисловості ЄС наразі спостерігається стагнація, в деяких країнах є ознаки рецесії, вона переживає багато викликів. Саме тому європейська хімічна промисловість зацікавлена в українському товарному ринку, який став додатковим та досить важливим майданчиком для збуту власної хімічної продукції.</i></p> <p>Звертає на себе увагу збільшення обсягів зовнішньої торгівлі хімічною продукцією з деякими країнами, які традиційно є транзитними. Так, у поточному році продовжується ріст зовнішньоторговельного обороту хімічною продукцією між Україною та Р. Молдова.</p>
--	---

7. Внутрішній товарний ринок хімічної продукції

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Внутрішній товарний ринок хімічної продукції	<p>Внутрішнє споживання хімічної продукції в Україні у січні-березні 2024 року склало, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у доларовому еквіваленті 3,05 млрд. дол. США та виросло порівняно з аналогічним періодом 2023 р. на 5,5% (січень-березень 2023 р. – 2,89 млрд. дол. США).</p> <p>У доларовому еквіваленті порівняно з аналогічним періодом 2023 року внутрішній ринок хімічної продукції вирос майже на 16 млн. дол. США</p> <p>У гривневому еквіваленті цей показник склав у січні-березні 2024 р. 115,6 млрд. грн. та збільшився порівняно з аналогічним періодом 2023 р. на 9%, у гривневому обрахуванні розрахункова ємність внутрішнього хімічного товарного ринку виросла майже на 10 млрд.грн.</p> <p>Статистичні «ножиці» розрахункових показників внутрішнього товарного ринку у поточному році досить незначні, оскільки інфляційний ріст курсу гривні щодо долара США у першому кварталі 2024 р. порівняно з першим кварталом 2023 р. є невеликим (відповідно 37,92 та 36,5).</p> <p>Однак це вартісні показники. У розрізі окремих сегментів та видів продукції у фізичному вимірі внутрішнє споживання хімічної продукції в січні-березні 2024 р. почало вирівнюватися та відновлюватися порівняно з аналогічним періодом 2023 р., динаміка спаду уповільнилась до 3-7%, в частині сегментів спостерігається незначний ріст споживання у фізичному вимірі на фоні стабілізації попиту.</p> <p>Водночас «дистанція» до показників внутрішнього споживання хімічної продукції довоєнного періоду (2020-2021 рр.) ще досить суттєва.</p>

	<p>Частка імпортного продукту у структурі внутрішнього товарного ринку хімічної продукції становила у січні-березні 2024 р. майже 80% (січень-березень 2023 р. – 92%).</p> <p>Таким чином, спостерігається певним ріст частки вітчизняної продукції на внутрішньому товарному ринку, хоча цей показник у першому кварталі поточного року мав і певні об'єктивні причини, обумовлені зміною транспортної логістики імпортних поставок продукції в Україну та з України, зокрема, до Польщі та із Польщі. Цілком можливо, що частково таке зниження імпортної частки ринку є ситуаційним та статистичним.</p> <p>Загалом імпортозалежність українського товарного ринку хімічної продукції, насамперед, від Польщі та Китаю, залишається значимою.</p> <p>У значній частині сегментів рівень імпортозалежності продовжує бути досить критичним та перевищує 90-95%. Однак наскільки цей рівень є незворотним для національного хімпрому, покаже час. Дана ситуація вимагає проведення постійного моніторингу на рівні Міністерства економіки України.</p> <p>Слід зазначити, що відносна вартісна стабільність внутрішнього ринку хімічної продукції у поточному році обумовлена стабільним споживним ринком (приріст 12-13% у вартісних показниках) на фоні фрагментарно нестабільного промислового споживання хімічної продукції.</p> <p>Певним виключенням є агрохімічний ринок, який залишається відносно стабільним (за виключенням окупованих та замінованих територій сільськогосподарського призначення, які становлять близько 25% сільськогосподарських угідь) та ріст якого продовжується і в поточному році, і ринок пластмасових виробів різного призначення (насамперед, будівельних та пакувальних пластмасових виробів), ємність якого також збільшиться у поточному році мінімально на 15-20%</p> <p>Все ще досить впливовим фактором залишається звуження міжгалузевого та внутрішнього галузевого промислового споживання хімічної продукції через припинення функціонування в ключових промислових секторах певної частини підприємств-виробників та підприємств-споживачів хімічної продукції.</p>
--	--

8. Фінансові результати роботи хімічної галузі

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Фінансові результати роботи хімічної галузі	<p>Станом на 25 березня 2024 р. Держстатом не оприлюднені дані щодо фінансових результатів роботи підприємств галузі за підсумками 2023 року.</p> <p>Оціночні розрахунки показують, що за підсумками 2023 року фінансові результати підприємств галузі у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції до оподаткування (сальдо) склали 7-7,5 млрд. грн.</p>

Кумулятивний прямий фінансовий збиток роботи підприємств галузі у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції за підсумками **січня – березня 2024 року** розрахунково оцінюється в 1,2 млрд. грн. при кумулятивному прибутку 3,5-4 млрд.грн, тобто фінансове сальдо до оподаткування складає 2,3-2,8 млрд. грн. (січень –березень 2023 р. - 3,5 млрд.грн).

Водночас ці дані є виключно розрахунковими та ґрунтуються на аналітичних оцінках.

9.Інвестиції в основний капітал хімічної галузі

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																																																
Інвестиції в основний капітал хімічної галузі	<p>Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і у національній промисловості в цілому, залишається <i>патою та вичікувальною</i>, з <i>досить обмеженою локальною активністю</i>.</p> <p>Динаміка інвестиційний вкладень в основний капітал галузі у гривневому та доларовому еквіваленті в ретроспекції, починаючи з 2010 року, приведені на Діаграмі 8</p> <p>Діаграма 8</p> <table border="1"> <caption>Динаміка капітальних інвестицій у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції в 2010-2024 рр. (річний зріз)</caption> <thead> <tr> <th>Рік</th> <th>Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. дол. США</th> <th>Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн.грн.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2010</td><td>308</td><td>2440,6</td></tr> <tr><td>2011</td><td>347</td><td>2767,7</td></tr> <tr><td>2012</td><td>430</td><td>3436,6</td></tr> <tr><td>2013</td><td>331</td><td>2653,6</td></tr> <tr><td>2014</td><td>183</td><td>2174,6</td></tr> <tr><td>2015</td><td>77</td><td>1679,7</td></tr> <tr><td>2016</td><td>67</td><td>1708,5</td></tr> <tr><td>2017</td><td>112</td><td>2980,7</td></tr> <tr><td>2018</td><td>103</td><td>2791,8</td></tr> <tr><td>2019</td><td>96</td><td>2488,1</td></tr> <tr><td>2020</td><td>93</td><td>2495,8</td></tr> <tr><td>2021</td><td>108</td><td>2946,7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>57</td><td>1860,7</td></tr> <tr><td>2023</td><td>42</td><td>1520</td></tr> <tr><td>2024 (оцінка)</td><td>49</td><td>1860</td></tr> </tbody> </table> <p>Дані Держстату України та ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»</p>	Рік	Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. дол. США	Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн.грн.	2010	308	2440,6	2011	347	2767,7	2012	430	3436,6	2013	331	2653,6	2014	183	2174,6	2015	77	1679,7	2016	67	1708,5	2017	112	2980,7	2018	103	2791,8	2019	96	2488,1	2020	93	2495,8	2021	108	2946,7	2022	57	1860,7	2023	42	1520	2024 (оцінка)	49	1860
Рік	Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. дол. США	Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн.грн.																																															
2010	308	2440,6																																															
2011	347	2767,7																																															
2012	430	3436,6																																															
2013	331	2653,6																																															
2014	183	2174,6																																															
2015	77	1679,7																																															
2016	67	1708,5																																															
2017	112	2980,7																																															
2018	103	2791,8																																															
2019	96	2488,1																																															
2020	93	2495,8																																															
2021	108	2946,7																																															
2022	57	1860,7																																															
2023	42	1520																																															
2024 (оцінка)	49	1860																																															

Більшість компаній, які до війни планували реалізацію важливих для галузі та комерційно привабливих інвестиційних проектів по створенню нових та розширенню діючих хімічних виробництв в Україні, наразі поставили їх «на паузу» або ж прийняли рішення щодо реалізації цих проектів за межами України.

ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» вів та веде моніторинг таких масштабних та стратегічно важливих інвестиційних проектів, їх близько 40 (це проекти, інформація про які оприлюднена їх ініціаторами у різні періоди), у своїй більшості з початку широкомасштабних військових дій вони законсервовані (або ж залишилися на рівні інвестиційних пропозицій).

Водночас в локальних сегментах (виробництво пластмасових виробів, перероблення біосировини в хімічну продукцію та побічні продукти, переробка мінеральної сировини в товарну хімічну продукцію, виробництво добрив та агрохімікатів, виробництво мила та СМС, косметичної продукції на біологічній основі, хімічної продукції для ОПК тощо) такі проекти, хоча і уповільнено, все ж реалізуються. *Як правило, це проекти з невеликою капіталоемністю та коротким строком окупності.*

Слід зазначити, що найбільш інвестиційно активним наразі є *сегмент добрив, інших агрохімікатів та дотичних хімічних продуктів.*

В цьому сегменті почали реалізовуватися і більш потужні проекти. Нова виробнича лінія по випуску КАС потужністю 300 тис. т карбамідо-аміачної суміші на рік введена в експлуатацію в ПрАТ «Рівнеазот» в березні 2024 р. Холдинг «Епіцентр Агро», який входить до групи компаній «Епіцентр К», також розпочав будівництво заводу з виробництва карбамідно-аміачної суміші (КАС) і рідких комплексних добрив (РКІ) у Вінницькій області. Компанія Ukravit в 2024 році запускає власне виробництво рідких комплексних добрив (РКД) на заводі в Черкасах Лінійка містить три марки добрив: NP 8:24, NPK 5:20:5 та NPK:3:18:18.

Українська агропромислова група запустила виробництво тіосульфату амонію потужністю 600 т/місяць з можливістю масштабування.

Певна частина інноваційних агрохімічних компаній заявили про розширення *асортименту спеціальних добрив та інших агрохімікатів.* Так, зокрема, вітчизняний виробник мікродобрив ТМ QUANTUM запустив у 2024 р. нові чотири марки спеціальних біодоступних комплексів. Компанія ALFA Smart Agro у 2024 р. вивела на ринок 12 нових продуктів, загалом у каталозі 33Р та мікродобрив компанії на 2024 рік представлені 96 препаратів.

В інших товарних сегментах зі стабільним попитом також почали створюватися нові виробництва. ТОВ «Катіон Інвест» ввів в експлуатацію виробництво *технічної солі* на основі Терещинського родовища кам'яної солі. Міжнародна компанія Unilever розпочала будівництво фабрики по випуску засобів особистої гігієни, шампунів та гелі для душу в м. Біла Церква. Корпорація «Біосфера» (товари для дому та гігієни) також заявила про реалізацію нових проектів в Україні.

	<p>Інвестиційна активність спостерігається і в сфері <i>відновлюваної сировини (виробництво біометану, дигестату, перероблення відходів гумових шин та пластику тощо)</i>. Так, компанія Vitagro ввела в експлуатацію виробництво біометану обсягом 3 млн.м3 на рік та 90 тис. т органічних добрив (7,6 млн євро). Компанія «Green Plastic» на основі гумових шин та пластику почала виробляти паливо, декількома компаніями заявлене створення установок по переробленню відходів шин в технічний вуглець, будівельні матеріали та ін.</p> <p>Проекти по випуску ліквідної хімічної продукції для меблевого будівництва, будівельної сфери включені до 4 нових індустриальних парків, які зареєстровані у поточному році.</p>
--	--

10. Основні оціночні висновки

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Деякі оціночні висновки	<p>✓ <i>Внутрішнє товарне виробництво хімічної продукції у 2024 році продовжує функціонувати в умовах триваючої невизначеності і малопрогнозованості та під тиском різних викликів і ризиків, привнесених воєнним станом, широмасштабними воєнними діями та іншими чинниками, які можуть у будь-який момент дестабілізувати виробництво того чи іншого хімічного продукту та компанії-виробника. Дуже низьким залишається індекс впевненості більшості хімічних підприємств галузі.</i></p> <p>Все ще в Україні фактично не продукується (або ж продукується в обмежених обсягах і нестабільному режимі) значна частина <i>базової хімічної сировини</i> (як неорганічної, так і органічної сировини та напівсировини) <i>та хімічної продукції, критично важливої для внутрішнього товарного ринку</i> (каустична сода, хлор, пігментний діоксид титану, гіпохлорит натрію, базові первинні полімери, етилацетат, комплексні добрива та ін.).</p> <p>Проведений традиційний оціночний моніторинг по 42 основним продуктам базової хімічної сировини показав, що станом на березень 2024 р. 27 найменувань базової хімічної сировини в Україні не виробляється (руйнування виробничих потужностей, перебування виробництв на ТОТ, припинення виробництва з причин безпечності тощо) та повністю покривається за рахунок імпорتنних поставок.</p> <p><i>Тобто спостерігається певна асиметрія національного виробництва сировини і напівсировини та кінцевої товарної продукції у секторальному та товарному зрізі, сировинним компенсатором виробництва якої є імпорتنні поставк. Внутрішні сировинно-продуктові ланцюжки у багатьох секторальних сегментах залишаються розірваними.</i></p>

✓ У частині товарних секторів хімічного виробництва адаптаційні процеси, починаючи з другої половини 2023 р., поступово привели до певних **стабілізаційних процесів**. Водночас ці процеси все ще є нестійкими та фрагментарними.

Дсить відчутно ознаки стабілізаційних процесів товарного виробництва проявилися в секторах, які корелюються з певними позитивними змінами на внутрішньому товарному ринку та у роздрібній торгівлі (пластмасові вироби, азотні добрива, пестициди та інші агрохімікати, синтетичні м'які засоби, гумові вироби, клеї різних видів, лакофарбові матеріали, парфумерно-косметична продукція, продукція автохімії).

У значній мірі така тенденція в першому кварталі 2024 р. обумовлена передсезонним чинником та стабільними замовленнями на окремі види хімічної продукції під оборонні потреби.

Водночас дистанція відставання від довоєнного періоду в обсягах виробництва хімічної продукції ще досить значима на відміну від обсягів імпортованих поставок.

У значній частині товарних груп хімічної продукції обсяги імпорту у січні-березні 2024 р. вже перевищили відповідний рівень січня-березня 2023 р. та навіть січня-березня 2022 р. і наблизилися до рівня січня-березня 2021 р.

Разом з тим ця тенденція є секторально нерівномірною з досить суттєвою диференціацією. І секторальну динаміку вирівняти наразі практично неможливо.

✓ На значній частині діючих хімічних підприємств, незважаючи на адаптаційні процеси, стабільність товарного виробництва і реалізації продукції все ще залишається «крихкою». Середній рівень завантаження виробничих потужностей на 50% економічно активних підприємств галузі є нижчим від 25-30%.

Така ситуація обумовлена нестабільністю та розривом ланцюгів постачання сировини, триваючою складністю логістичних ланцюжків (зі зрозумілими збоями), обмеженістю портових та інших транспортних можливостей доставки сировини чи збуту продукції, блокуванням вантажоперевезень на частині пунктів перетину кордонів з Польщею та іншими країнами, зменшенням кількості довготривалих та вагових замовлень і контрактів на продукцію, збільшенням витрат на кібербезпеку, закупілю сировинних матеріалів, електроенергії та інших енергоресурсів за підвищеними цінами тощо.

Кількість викликів і ризиків для реального хімічного виробництва не лише не зменшується, а постійно збільшується.

Більшість виробників хімічної продукції постійно вказують на зниження купівельної спроможності (цей чинник суттєво відрізняється по регіонах), відтік кваліфікованої та професійної робочої сили (мобілізація, виїзд за кордон, неможливістю переїзду у зв'язку з релокацією виробництва та ін.), безпекові загрози.

Забезпеченість замовленнями підприємств у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції на кінець першого кварталу 2024 р. не перевищувала 2,5 місяці, у виробництві гумових та пластмасових виробів - 1,6-1,7 місяців.

✓ *Триває посилення сировинної імпортозалежності в секторах більш високих технологічних переділів та кінцевої товарної продукції через призупинення функціонування з різних причин частини національних виробництв, які не відновили свою діяльність станом на березень 2024 р.*

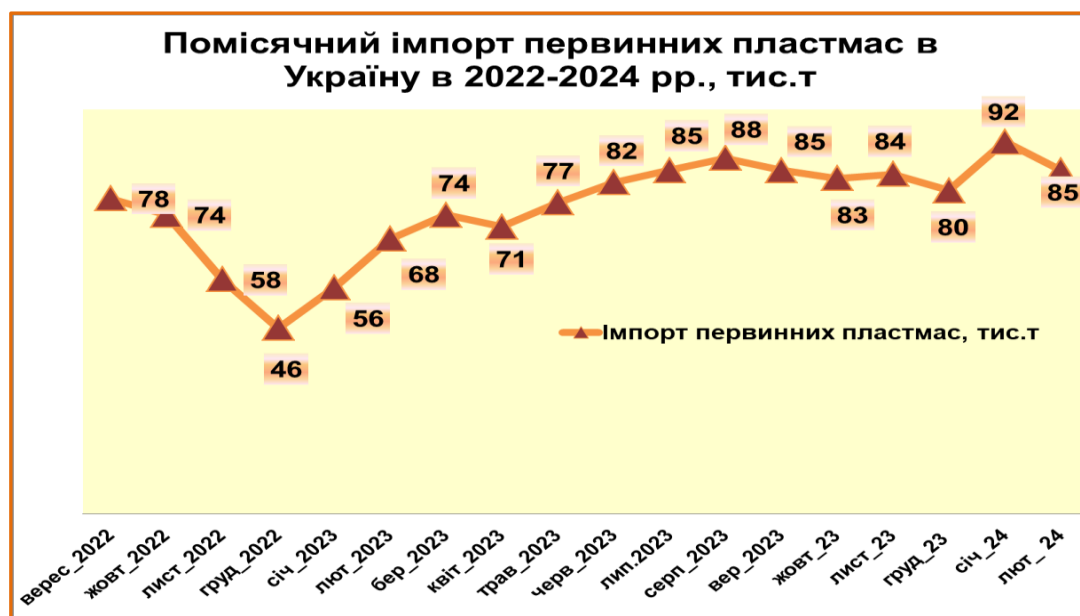
Загалом у більшості товарних сегментів хімічного перероблення частка імпоротної сировини на напівсировини складає 70-80%. Значна частина мінеральної та вуглеводневої сировини не виробляється, а та, що обмежено виробляється, у значних обсягах експортується.

В Україні практично не здійснюється випуск первинних пластмас (як базових видів, так і конструкційних та інженерних). Виключенням є лише ПВХ пластикати та обмежене виробництво модифікованих поліамідів, які належать до первинних пластмас.

Виробники пластмасових та гумових виробів промислового та споживчого призначення, які продовжують функціонувати (кількість економічно активних підприємств названих секторів становить близько 1960 з 3600 підприємств, тобто понад 54% усіх економічних активних підприємств галузі, КВЕД 2020+2022), практично повністю переорієнтувалися на імпортну сировину та імпортні допоміжні матеріали, про що свідчить збільшення поставок первинних полімерів та каучуку в Україну в січні-лютому 2024 р. порівняно з аналогічним періодом 2023 р.

У значній мірі збільшенню поставок первинних пластмас у 2023 та січні-березні 2024 рр. сприяло зниження середніх імпортних цін (від 20 до 30%) практично на усі базові пластмаси у первинних формах (ПЕ, ПП, ПС, ПВХ, КФС та ін.)

Діаграма X

✓ З початку широкомасштабних військових дій продовжується регіональна та покраїнна диверсифікація імпорتنих поставок хімічної продукції на фоні зміни логістичних ланцюжків та транспортних шляхів, яка супроводжується збільшенням присутності на внутрішньому ринку хімічної продукції окремих країн, які в 2022-2023 рр. збільшили потужності або ж почали створювати хімічні виробництва з орієнтацією на український ринок або ж збільшили транзитні поставки хімічної продукції.

Можна констатувати, що український товарний ринок став досить важливим ринком збуту хімічної сировини та напівсировини, а також кінцевої товарної продукції для Польщі, Угорщини, Китаю, Німеччини, Франції, Чехії, Італії, Латвії, Словаччини, Румунії, а також деяких інших країн – Туреччини, ОАЕ, Саудівської Аравії та ін.

Поступально формуються нові логістичні ланцюжки та транспортні коридори на фоні рецесії та звуження ринку в ЄС.

Російсько-українська війна стала досить потужним стимулом для розвитку польського хімпрому завдяки доступу на український ринок, де польські товари в пріоритетному порядку зайняли чільне місце. Аналогічна ситуація спостерігається в імпорті хімічної продукції з Угорщини, Чехії, Румунії, Сербії, Словаччини, Словенії, Болгарії. Обсяги хімічного імпорту з названих країн в 2024 році (як і в 2023 р.) у вартісному та фізичному вимірі вже перевищили аналогічні показники довоєнного періоду.

Проведений аналіз показав, що країнами-компенсаторами після припинення торгівлі з РФ та Білорусії в хімічному сегменті виступили переважно Польща, Туреччина, країни Східної Європи та Балтії, а також деякі країни СНД (Узбекистан, Азербайджан). Польська хімічна продукція на 60% замінила хімічний імпорт з РФ та Білорусії.

Імпорتنі поставки набули фронтального характеру і стосуються, як продукції, яка не виробляється в Україні (у значній мірі), так і хімічної продукції, яка виробляється в Україні та потребує захисту від демпінгового, субсидованого та зростаючого імпорту товарів. Водночас Мінекономіки та Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі такі заходи з початку воєнних дій не здійснюють. Більше того, наразі невідомо, чи буде здійснений перегляд та пролонгована дія чинних антидемпінгових заходів щодо імпорту хімічної продукції, строк яких завершується у 2024 р.

У 2024 р. спостерігається процес звуження експортних поставок хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2023 р., про це свідчать, як фізичні, так і вартісні показники.

Водночас триває посилення європейської орієнтації експортних поставок хімічної продукції українського виробництва, яка виросла в 2023 р. та першому кварталі 2024 р. до 80% (частка регіонального експорту в структурі загального хімічного експорту), що є **досить позитивною тенденцією**. Все ж основний експорт хімічної продукції зорієнтований на ринки **східноєвропейських країн та країн Балтії (близько 55% поставок)**.

✓ *Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і національній промисловості в цілому, залишається вичікуваною, з точковою активністю.*

Практично усі компанії, які до війни планували реалізацію важливих для галузі та комерційно привабливих інвестиційних проектів по створенню нових та розширенню діючих хімічних виробництв в Україні наразі поставили їх «на паузу» або ж прийняли рішення щодо реалізації цих проектів за межами України.

Відповідно недоінвестування галузевого виробництва (насамперед, у сфері технологічної і екологічної модернізації та «озеленення» хімічного виробництва), яке вже набуло ознак хронічного відставання, обумовлює процес посилення розриву технологічного та інноваційного рівня національних виробників і вітчизняної промислової практики загалом із зарубіжними компаніями-конкурентами.

Певна частина вітчизняних хімічних компаній заявляє про власні інвестиційні проекти по створення нових хімічних виробництв ліквідної продукції з незначною капіталоємністю.

Однак практична реалізація проектів через невизначеність ситуації в Україні у зв'язку з воєнними діями та ракетною небезпекою навіть у відносно віддалених регіонах досить часто обмежується лише розробкою ПТЕО або ТЕО. Не менш зажлива проблема – забезпеченість проектів фінансовими ресурсами

Все ж у 2023-2024 рр. спостерігається певна точкова інвестиційна активність в сегментах, які відновили та стабілізували своє виробництво.

✓ *Загалом широкомасштабні воєнні дії досить сильно «травмували» стан національного хімпрому, особливо у базовому хімічному виробництві, від якого залежать більшість ланцюгів подальшого перероблення.*

Галузеве виробництво у значній мірі втратило свою фінансову та цінову стійкість, яка і до війни не мала достатнього конкурентного запасу. Звузився горизонт планування виробництва, спостерігається ріст собівартості виробництва та критичне «обміління» фінансових можливостей у більшості компаній-виробників хімічної продукції, триваючий ріст цін на значну частину хімічної сировини та напівсировини. Навіть виробництво досить ліквідної продукції значно знизило свою маржинальність за рахунок *критичного росту логістичної складової.*

А тому, хоча ознаки фінансової стабілізації в частині великих та середніх підприємств присутні, фінансові результати роботи значної частини підприємств галузі все ще є збитковими, як від операційної, так і загальної діяльності.

Все ж реальна фінансова картина галузевого виробництва під час воєнного стану (через обмеженість фінансової звітності) буде отримана лише після закінчення війни.

Пріоритетним завданням наразі є відновлення роботи стратегічно та життєво важливих хімічних підприємств, які перебувають у відносно безпечній зоні, оскільки, зрозуміло, триваючий простій підприємств призведе до втрати ринків збуту.

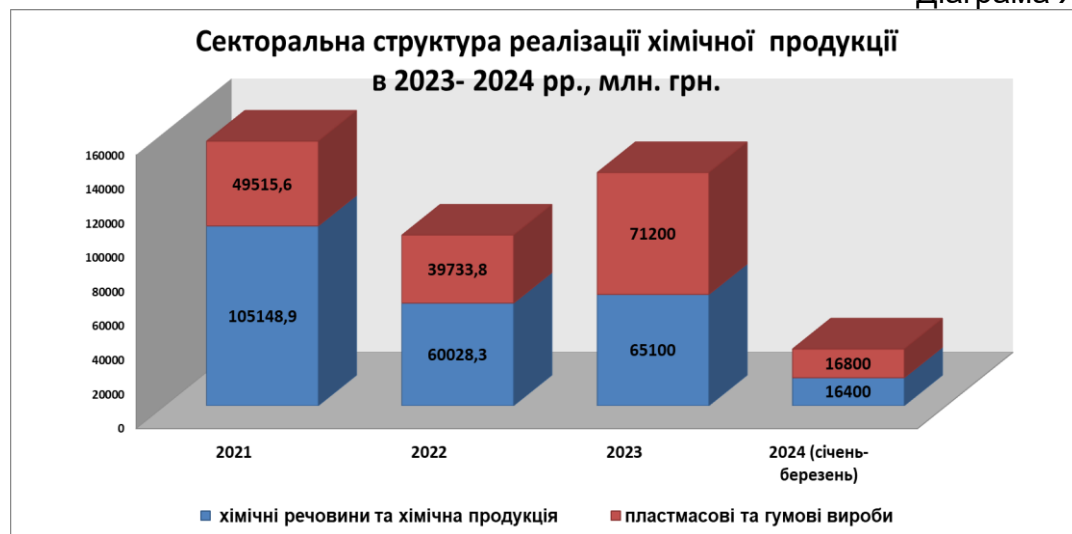
Водночас цей процес залежатиме від ескалації ризиків безпеки.

✓ Можна констатувати: незважаючи на воєнні ризики, національний хімпром зберіг суттєву частину свого потенціалу та свою стійкість. Основана причина – високий рівень **секторальної і продуктової диверсифікованості хімічного виробництва та товарних ланцюжків.**

Зокрема, відбувається розширення виробництва в секторах, продукція яких пов'язана з оборонною промисловістю, а також в секторах, які зорієнтовані на внутрішній споживчий і промисловий ринок.

Однозначно позитивною тенденцією є ріст обсягів виробництва та обсягів реалізації пластмасових та гумових виробів, що загалом змінило структуру галузевого виробництва на користь більш високотехнологічної продукції кінцевого призначення. В 2023 та 2024 рр. частка сектору пластмасових та гумових виробів в структурі реалізації вітчизняної хімічної продукції перевищила 50%. Однак ця тенденція є зворотною до зменшення частки продукції органічної і неорганічної хімії.

Діаграма X.

Ключові висновки і найбільш нагальні проблеми галузевого виробництва

✓ Спад товарного виробництва в деяких секторах хімічної галузі зупинено, в частині секторів - сповільнено, локально спостерігається навіть зростання обсягів випуску продукції у порівнянні з довоєнним 2021 роком. Однак ці позитивні зміни не набули системного характеру.

Є певні підстави вважати, що сформувалися окремі сектори галузевого виробництва, в яких вже пройдено своєрідне «дно» спаду виробництва, якщо не виникнуть додаткові ризики: виробництво азотних добрив та інших агрохімікатів, парфумерно-косметичної продукції, синтетичних м'яких засобів, засобів автохімії, частини пластмасових та гумових виробів, лакофарбових матеріалів.

Продукція цих секторів зорієнтована, як на роздрібний споживчий, так і промисловий товарний ринок. Саме цей чинник паритетного споживання допоміг названим секторам краще адаптуватися до умов воєнного періоду та стабілізувати своє виробництво в умовах часткового відновлення попиту.

✓ **Відновлення хімічного виробництва відбувається практично повністю на базі імпортової сировини та напівсировини**, частка якої у переважній більшості хімічних виробництв перевищує 75-85%, а у виробництві пластмасових та гумових виробів – 95-96%.

✓ **Значна частина структуроутворюючих виробництва основної хімії не функціонує або ж функціонує обмежено**. Певними винятками є частина виробництв аміаку, азотної кислоти, азотних добрив, деяких побічних продуктів цих виробництв (кисень, інертні гази), які задіяні в технологічних ланцюжках виробництва азотних сполук, а також окремі експортоорієнтовані хімічні виробництва, такі як технічний вуглець та ін.

Призупинення функціонування частини підприємств-продуцентів базової хімічної продукції, яке відбулося з безпекових та інституційних причин, обумовлених широмасштабними воєнними діями, переформатувало внутрішнє виробництво та внутрішній товарний ринок по ланцюгам перероблення на користь імпортової продукції. *В сегменті основної хімічної продукції (без азотних сполук та азотних добрив) імпортозалежність виросла до 75-80%.*

✓ На внутрішньому товарному ринку та у національному виробництві порівняно з передвоєнними роками **загострилася проблема якості хімічної продукції**, в частині сегментів збільшилися обсяги фальсифікату, недоброякісної продукції, яка випускається та/або поставляється на ринок без дотримання вимог НПА, стандартів, за відсутністю технологічних регламентів, паспортів безпечності тощо. Така ситуація свідчить про нагальну необхідність практичної імплементації прийнятого національного законодавства у сфері хімічної безпеки та управління хімічними речовинами.

Розробник: **Т.В. Ковеня (ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)**

Від розробника: при цитуванні та/або використанні даних аналітичної довідки прохання посилатися на наукову установу – розробника.